

Artur Pollok

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Z historii Towarzystwa Ekonomicznego w Krakowie (1921–1939)

Odzyskanie przez Polskę w 1918 r. niepodległości postawiło przed całym społeczeństwem nowe wyzwania, o najdonioślejszym znaczeniu, podyktowane koniecznością politycznej i ekonomicznej odbudowy państwa, zniszczonego zarówno w wyniku zaborów, jak i działań wojennych. Kierując się tymi celami, 15 lutego 1921 r. wiele wybitnych osobistości Krakowa wystosowało do obywateli miasta odezwę, w której czytamy: „Rozwinięcie życia gospodarczego w naszym państwie napotyka na trudności, na które natrafia każda praca, rozpoczynająca się od podstaw. Zwiększają się one jednak wskutek tego, że równocześnie budujemy państwo od podstaw także pod względem politycznym, a nadto żyjemy w epoce, w której dokonują się doniosłe przemiany społeczne. Aby te trudności pokonać, muszą wszyscy obywatele wedle sił i zdolności współdziałać w rozwiązywaniu nasuwających się codziennie problemów i w budowaniu fundamentów na przyszłość. Poczuciem tego obowiązku wiedzeni podpisani pragną założyć stowarzyszenie pod nazwą «Towarzystwo Ekonomiczne w Krakowie»”¹. Do działania w nim sygnatariusze odezwy zaprosili wszystkich chcących aktyw-

¹ Cyt. za: A. Kowalski, A. Lityńska, J. Raganiewicz, A. Rybarski, B. Szopa, *Zarys historii zorganizowanego ruchu ekonomistów w Krakowie: 1867–1993*, PTE, Kraków 1993, s. 19. Odezwę tę podpisało 16 osób, a wśród nich m.in.: Stanisław Estreicher – rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, Jan Kanty Fedorowicz – prezydent stołeczno-królewskiego miasta Krakowa, baron Jan Götz-Okocimski – znany przemysłowiec i działacz polityczno-gospodarczy, Władysław Leopold Jaworski oraz Adam Krzyżanowski – profesorowie Uniwersytetu Jagiellońskiego. W tym samym 1921 r., lecz nieco wcześniej, bo zaledwie o dwa dni – 27 lutego, we Lwowie założone zostało Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, które po II wojnie światowej dało swoją nazwę ogólnokrajowej organizacji ekonomistów polskich.

nie uczestniczyć w ekonomicznej odbudowie państwa w oparciu o zasady liberalizmu gospodarczego, bez względu na wykonywany zawód oraz zapatrywania polityczne². Dwa tygodnie później, tj. 1 marca 1921 r., odbyło się pierwsze Walne Zgromadzenie Towarzystwa, na którym uchwalono jego statut oraz dokonano wyboru władz – Wydziału (jako organu zarządzającego) oraz Komitetu Rewizyjnego (jako organu kontrolnego, sprawującego nadzór nad księgami rachunkowymi i kasą Towarzystwa).

Statut Towarzystwa określał jego cele, precyzował środki służące do ich osiągnięcia, wskazywał prawa oraz obowiązki członków zwyczajnych (w tym prawnych) i honorowych, jak również wymieniał organy Towarzystwa oraz zasady ich wyłaniania i funkcjonowania. Do celów jego działania, sprecyzowanych w § 2, zaliczał: a) popieranie dążeń do powiększenia wytwórczości narodu, na zasadzie wolności gospodarczej, b) pielęgnowanie nauki gospodarstwa we wszystkich jej gałęziach i rozpatrywanie aktualnych zjawisk życia ekonomicznego, c) ocenę projektów ustawodawczych, ustaw i rozporządzeń dotyczących wszelkich dziedzin gospodarstwa społecznego, d) popularyzację wiadomości ekonomicznych w społeczeństwie. Bardzo ważnym zapisem w statucie był zapis zawarty w § 5, współcześnie niewprowadzany już do statutów tego typu organizacji, a mianowicie stanowiący, że „Wnoszenie sporów partyjno-politycznych do prac Towarzystwa jest wzbronione”³.

Pierwszy Wydział Towarzystwa składał się z 15 członków. Funkcję prezesa powierzono baronowi Janowi Götzowi-Okocimskiemu, a wiceprezesów – Janowi Kantemu Fedorowiczowi (prezydentowi miasta Krakowa) oraz Stanisławowi Estreicherowi (rektorowi Uniwersytetu Jagiellońskiego)⁴. W przemówieniu wygłoszonym przez barona Jana Götza-Okocimskiego z okazji założenia Towarzystwa padły znamienne słowa, które można byłoby uznać za jego *exposé* jako prezesa, a nawet szerzej – za wyznaczające, używając dzisiejszego określenia, misję Towarzystwa. Oto one: „Chcemy być okiem, które dostrzega bogactwa drzemiące w kraju i ludności. Chcemy być uchem, które chwyta potrzeby ogólne i środki dążące do ich zaspokojenia. Chcemy być mózgiem, który rozważa,

---

² Statut Towarzystwa uchwalony 1 marca 1921 r. określał jednak, że należeć do niego może: „każdy, kto (...) zajmuje się teoretycznie lub praktycznie zagadnieniami społeczno-gospodarczymi (...)” (*ibidem*, s. 37). Ograniczał zatem członkostwo w Towarzystwie do osób posiadających wykształcenie ekonomiczne lub wykonujących zawód ekonomisty.

³ *Ibidem*, s. 38.

⁴ Oczywiście w skład Wydziału Towarzystwa wchodziło jeszcze wielu innych wybitnych przedstawicieli społeczności naukowej i gospodarczej Krakowa; wszystkich ich z uwagi na przeglądowy charakter artykułu nie będziemy tutaj jednak wymieniać. Pełne składy Wydziału Towarzystwa aż do wybuchu II wojny światowej, która przerwała jego działalność, prezentuje przywoływana już wcześniej praca: A. Kowalski, A. Lityńska, J. Raganiewicz, A. Rybarski, B. Szopa, *op. cit.*, s. 41–45.

krytykuje, wskazuje drogę. Niemniej jednak działalność nasza nie będzie tylko papierowa, dydaktyczna lub agitacyjna. Staraniem naszym będzie, aby wszystko to, co powiemy lub napiszemy, przemieniało się w czyn. Tylko też z tego punktu widzenia podejmować się będziemy zadań, które uważać będziemy za ważne. Nie chcemy być ani szkołą, ani akademią; ambicją naszą będzie stać się centralnym źródłem, z którego każda produkcja musi czerpać, aby nie popaść w zastój, nie uschnąć, nie zmartwieć, nie ulec trudnościom i przeszkodom”⁵.

Od samego początku istnienia Towarzystwa jego działalność podporządkowana była zasadniczemu celowi, jakim było gospodarcze umacnianie odrodzonego państwa polskiego. Działacze Towarzystwa doskonale zdawali sobie sprawę z faktu, że „słaba” gospodarka zagraża wewnętrznej stabilności państwa i jego międzynarodowemu bezpieczeństwu. W 1921 r. Polska była już wprawdzie krajem posiadającym w miarę ukształtowany system polityczny, ale wciąż borykającym się z wieloma poważnymi problemami gospodarczymi, a zwłaszcza z niedorozwojem przemysłu. W pierwszej połowie lat 20. XX w. dołączyły do nich ogromne trudności budżetowe, które przerodziły się w największy w historii Polski kryzys walutowy, skutkujący inflacją na niespotykaną dotąd skalę. Koniec lat 20. minionego stulecia przyniósł natomiast najgłębsze załamanie koniunktury w dotychczasowych dziejach gospodarki kapitalistycznej, które zapoczątkowało światowy kryzys gospodarczy o skutkach rozciągających się na prawie całą trzecią dekadę XX w. Wszystkie te problemy stanowiły przedmiot głębokiej troski działaczy Towarzystwa.

W ramach Towarzystwa prowadzona była szeroka działalność badawcza, odczytowa, publicystyczna oraz wydawnicza, ukierunkowana na poszukiwanie środków służących rozwiązywaniu problemów trapiących polską gospodarkę. W najważniejszych sprawach Towarzystwo występowało nawet z inicjatywami ustawodawczymi oraz kierowało do władz państwowych memoriały, w których prezentowało swoje stanowisko w danej kwestii, jak również proponowało podjęcie określonych środków zaradczych. Przez cały okres istnienia (do wybuchu II wojny światowej) w swoich działaniach było ono wierne zasadom liberalizmu ekonomicznego. Wszelkie formy interwencjonizmu państwowego przejawiające się w etatyzacji gospodarki, czy też sprzyjające jej kartelizacji, zawsze spotykały się ze zdecydowaną krytyką ze strony Towarzystwa.

Przyjęcie przez działaczy Towarzystwa koncepcji wolności gospodarczej, jako fundamentu dla prowadzonej działalności, było wynikiem ścisłego personalnego powiązania go z przedstawicielami tzw. szkoły krakowskiej, która grupowała naukowców z Uniwersytetu Jagiellońskiego o nastawieniu liberalnym lub neo-liberalnym. Niekwestionowanym przywódcą tej szkoły był Adam Krzyżanowski, od 1923 r. pełniący funkcję wiceprezesa Towarzystwa, a od 1930 r. będący

⁵ *Ibidem*, s. 35.

jego prezesem. Obok niego warto wymienić tutaj również dwóch innych czołowych działaczy szkoły krakowskiej, wchodzących przez wiele lat w skład władz Towarzystwa, Adama Heydla i Ferdynanda Zweiga (uczniów Adama Krzyżanowskiego), których poglądy także wywarły niezatarte piętno na działalności Towarzystwa.

W działalności Towarzystwa Ekonomicznego w Krakowie można wyróżnić dwa zasadnicze nurty. Pierwszy – o nastawieniu praktycznym, a więc koncentrujący się na diagnozie i poszukiwaniu rozwiązań aktualnych problemów społeczno-gospodarczych, oraz drugi – poświęcony zagadnieniom o charakterze teoretycznym. W latach 20. ubiegłego wieku zajmowano się głównie integracją gospodarczą kraju, problemami skarbowymi i powstałym w ich następstwie kryzysem walutowym oraz zachodzącymi procesami inflacyjnymi (hiperinflacją). Przełom lat 20. i 30. XX w., który przyniósł – wspomniany już – „wielki kryzys”, skoncentrował uwagę działaczy Towarzystwa na problemach cyklicznego rozwoju gospodarki oraz przewyciężeniu deflacji pogłębiającej negatywne skutki recesji gospodarczej. Działacze Towarzystwa uczestniczyli także w debacie na temat dróg rozwoju społeczno-gospodarczego Polski, toczącej się przez cały okres międzywojenny. Postulowali zmianę struktury gospodarczej kraju z rolnej na przemysłowo-rolniczą oraz rozwój oparty na prywatnej przedsiębiorczości. Prace członków Towarzystwa wniosły niepodważalny wkład w rozwój teorii ekonomii w wielu jej dziedzinach.

Z zakresu teorii pieniądza i polityki pieniężnej na szczególną uwagę zasługują następujące prace, wydane nakładem Towarzystwa w 1923 r.: *O naprawie skarbu Rzeczypospolitej* (praca zbiorowa), *Złoty polski* (Ferdynanda Zweiga) oraz *Naprawa skarbu i waluty w Austrii w latach 1922 i 1923* (Adama Krzyżanowskiego i Leona Oberlendera). Ich autorzy dowodzili, że stabilizacja pieniądza wymaga przede wszystkim równowagi budżetowej, korzystnego bilansu płatniczego oraz uzyskania pożyczki zagranicznej pozwalającej „ściągnąć” z rynku nadmiar waluty krajowej. Z poglądami tymi ścierało się stanowisko tzw. szkoły warszawskiej (nowatorskiej), ostatecznie wcielone w życie przez rząd pod kierunkiem Władysława Grabskiego (jednego z jej przedstawicieli), postulujące przeprowadzenie reform skarbowych w oparciu o możliwości wewnętrzne (m.in. waloryzację podatków i zaciągnięcie długu publicznego). W późniejszym okresie, gdy po pokonaniu hiperinflacji i ustabilizowaniu waluty krajowej znów pojawiły się tendencje inflacyjne, ekonomiści Towarzystwa ponownie podkreślali rolę zagranicznych pożyczek stabilizacyjnych w kształtowaniu równowagi pieniężnej, co tym razem znalazło swoje urzeczywistnienie⁶.

⁶ W 1926 r. Adam Krzyżanowski brał czynny udział w pracach przygotowawczych do przeprowadzenia reformy pieniężnej – jako kierownik polskiego biura współpracującego z misją finansowych ekspertów amerykańskich, a w 1927 r. wyjechał wraz z wiceprezesem Banku Pol-

Poza powyższymi nie sposób pominąć trzech innych prac opublikowanych w ramach wydawnictwa Towarzystwa, mających na gruncie polskiej ekonomii wymiar prekursorski. Chodzi mianowicie o następujące prace: *Terytorialne rozmieszczenie przemysłu* (Witolda Krzyżanowskiego, z 1927 r.), *Ekonomia a technika* (Ferdynanda Zweiga, z 1935 r.) oraz *Teoria dochodu społecznego* (Adama Heydla, z 1935 r.). Pierwsza z nich podejmowała pionierskie wówczas zagadnienie teorii lokalizacji przemysłu, druga zapoczątkowała badania nad rolą i znaczeniem techniki w rozwoju gospodarczym, a trzecia w zakresie ekonomiki konsumpcji oraz zastosowania matematyki w teorii ekonomii.

Gdy w 1928 r. w polskiej gospodarce pojawiły się pierwsze symptomy zagrożenia kryzysowego, działacze Towarzystwa postulowali niezwłoczne podjęcie działań antykryzysowych, polegających na prowadzeniu polityki twardego finansowania. W następnym roku, podczas I Zjazdu Ekonomistów Polskich (i zarazem ostatniego w międzywojennej historii Polski), Adam Krzyżanowski dokonał oceny sytuacji gospodarczej kraju przez pryzmat teorii przeinwestowania, co jeszcze dobitniej uzasadniło konieczność zastosowania zaproponowanych przez Towarzystwo działań zaradczych. W połowie 1932 r. grono członków Towarzystwa wystąpiło z memoriałem skierowanym do rządu, w którym sformułowano program walki z kryzysem, głównie w zakresie polityki walutowej⁷. Nie był to zresztą ani pierwszy, ani ostatni tego typu dokument powstały w ramach działalności Towarzystwa Ekonomicznego w Krakowie⁸.

Działalność Towarzystwa miała charakter bardzo pragmatyczny, a zarazem konstruktywny. Realizowane badania miały na celu nie tylko diagnozę problemu, ale również wskazanie środków zaradczych. Przykładem takiej działalności są także – poza powyższymi formami pracy – przeprowadzane przez Towarzystwo badania ankietowe dotyczące najbardziej ważkich ówczesnych problemów gospodarczych kraju. W badania te włączali się często wybitni znawcy danej problematyki, a ich wyniki publikowane były w prasie lub w formie specjalnych wydawnictw. O wadze podejmowanych zagadnień świadczą chociażby następu-

---

skiego – Feliksem Młynarskim na rokowania pożyczkowe do Nowego Jorku, które zakończone zostały pomyślnym rezultatem.

⁷ Program ten został szeroko omówiony w pracy Ferdynanda Zweiga pt. *O programach walki z kryzysem*, opublikowanej w 1933 r. Program zalecał przede wszystkim pokonanie deflacji poprzez odejście od tzw. bloku złotego (*gold-standardu*), tj. odstąpienie od pełnej wymiennalności waluty krajowej na złoto, oraz przeprowadzenie dewaluacji bez inflacji. Nie doczekał się jednak realizacji.

⁸ Przykładowo, w 1927 r. Towarzystwo przygotowało memoriał w sprawie doraźnej pomocy dla rolników, w 1936 r. przedłożyło Komisji do Zbadania Gospodarki Przedsiębiorstw Państwowych memoriał w sprawie działalności przedsiębiorstw państwowych, a w 1939 r. skierowało na ręce wicepremiera Eugeniusza Kwiatkowskiego memoriał w sprawie potrzeby zmiany statutu Banku Polskiego.

jące ankiety: na temat oszczędności budżetowych i polityki fiskalnej państwa (1921 r.), na temat Naczelnej Izby Gospodarczej (1922 r.), na temat reformy administracji publicznej (1923 r.) oraz na temat reformy rolnej (1926 r.).

Rezultatem prowadzonej działalności badawczej było wiele inicjatyw ustawodawczych ze strony Towarzystwa. W ten sposób chciano uzyskać wpływ na kształt określonych rozwiązań instytucjonalnych w gospodarce, tak aby odpowiadały one założeniom liberalizmu gospodarczego, którym hołdowało Towarzystwo. Jedną z ustaw przygotowanych przez specjalną komisję Towarzystwa, uchwaloną przez Sejm w styczniu 1924 r., była ustawa o pełnomocnictwach dla rządu. Na jej mocy prezydent Rzeczypospolitej był upoważniony do wydawania rozporządzeń na podstawie uchwał Rady Ministrów w okresie półrocznym. Wiele projektów ustaw opracowanych przez Towarzystwo nie zostało jednak przyjętych przez Sejm, co wszakże nie oznacza, że nie znalazły one żadnego oddźwięku merytorycznego w pracach legislacyjnych władzy ustawodawczej.

Bardzo ważną formą działalności Towarzystwa było organizowanie odczytów publicznych, a więc o charakterze otwartym, poświęconych zagadnieniom teoretycznym oraz głównym problemom ówczesnego życia gospodarczego. Stanowiły one najbardziej dogodne forum wymiany poglądów, a często również źródło inspiracji środowiska ekonomicznego do podejmowania określonych działań, czy to w formie rozszerzonych badań naukowych, czy też o wymiarze praktycznym. Odczyty cieszyły się dużym zainteresowaniem nie tylko ze strony członków Towarzystwa, ale również przedstawicieli władz Krakowa, praktyków gospodarczych oraz młodzieży. Rokrocznie wygłaszano ok. 10 odczytów, chociaż w niektórych latach było ich znacznie więcej, jak np. w 1927 r., w którym to zorganizowano 18 odczytów. Organizowane one były przez Towarzystwo przy współudziale innych instytucji, m.in. Seminarium Agronomii Społecznej Wydziału Rolniczego Uniwersytetu Jagiellońskiego, Izby Przemysłowo-Handlowej w Krakowie⁹ oraz Zarządu Miejskiego w Krakowie.

Upowszechnianiu myśli i kultury ekonomicznej w społeczeństwie służyła działalność publicystyczna oraz wydawnicza Towarzystwa. Prace członków Towarzystwa ukazywały się na łamach krakowskiego „Czasu”, a ponadto m.in. w takich czasopismach, jak: „Czasopismo Prawnicze i Ekonomiczne”, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”, „Przegląd Gospodarczy” oraz „Przegląd Współczesny”. Gazeta „Czas” była głównym medium społecznym, gdzie zamieszczano informacje na temat bieżącej działalności Towarzystwa oraz publikowano treść (lub omówienia) odczytów. Niezależnie od tego Towarzystwo prowadziło, jak już wspomniano, również własną działalność wydawniczą – w latach 1921–1939

⁹ W gmachu Prezydium tejże Izby (przy ul. Długiej 1, a następnie ul. Gołębiej 20) w pierwszych latach działalności Towarzystwa mieściło się jego biuro.

ukazały się łącznie 103 tomy poświęcone stosunkom społeczno-ekonomicznym II Rzeczypospolitej.

Wybuch II wojny światowej w 1939 r. przerwał 18-letni okres niezwykle aktywnej działalności Towarzystwa Ekonomicznego w Krakowie. Uniemożliwił również przeprowadzenie w Krakowie II Zjazdu Ekonomistów Polskich, organizowanego z jego inicjatywy. W ostatnim roku istnienia Towarzystwo skupiało 84 członków zwyczajnych, wśród których było 9 osób prawnych. Pomimo stosunkowo małej liczby działaczy, wynikającej z elitarnego charakteru Towarzystwa, odegrało ono poważną rolę w rozwoju polskiej myśli ekonomicznej okresu międzywojennego, jak również w umacnianiu odrodzonego państwa polskiego.

II wojna światowa przyniosła drastyczną w swoich konsekwencjach zmianę układu politycznego świata, a zwłaszcza Europy. Jałtański podział Starego Kontynentu dokonany w 1945 r. położył na długie lata kres prywatnej własności i wolności gospodarczej w naszym kraju. Społeczeństwo, a w jego ramach ekonomiści, stanęło wobec zupełnie nowych realiów gospodarczych, implikowanych systemem centralnego zarządzania gospodarką opartą na własności ogólnospołecznej.

Wkrótce po zakończeniu wojny, jesienią 1945 r., krakowscy ekonomiści zgromadzili się w lokalu Izby Przemysłowo-Handlowej w Krakowie, aby wznowić działalność przedwojennego Towarzystwa. Znów przed nimi, jak to miało miejsce w 1921 r., stanęło wyzwanie odbudowy państwa, zarówno pod względem politycznym, jak i gospodarczym. Na spotkaniu tym zwyciężyła jednak zrodzona jeszcze w okresie międzywojennym koncepcja utworzenia ogólnopolskiej społecznej organizacji ekonomistów, a więc takiej, która skupiałaby ekonomistów naukowców i praktyków gospodarczych z całego kraju. Idea ta przyświecała żywotnie również ekonomistom z Warszawy, Łodzi, Poznania i Lublina. W efekcie nie doszło do reaktywowania dotychczasowego Towarzystwa Ekonomicznego w Krakowie. Jego przedstawiciele – profesorowie: Adam Krzyżanowski i Witold Krzyżanowski wraz z innymi 19 reprezentantami środowisk ekonomicznych z pozostałych wyżej wymienionych miast wzięli udział w zjeździe założycielskim Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, odbywającym się w Łodzi w dniach 1 i 2 grudnia 1945 r.¹⁰

Zgodnie z zamysłem założycieli Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w większych miastach akademickich odbyły się Walne Zgromadzenia lokalnych środowisk ekonomistów, na których powoływano oddziały Towarzystwa. Takie

---

¹⁰ W zjeździe tym nie brali udziału przedstawiciele lwowskiego środowiska ekonomicznego. Znamienny jest jednak fakt, że gdy poszukiwano nazwy dla zakładanej podczas tego zjazdu społecznej organizacji ekonomistów, postanowiono jej nadać nazwę „Polskie Towarzystwo Ekonomiczne”, którą to nosiło właśnie lwowskie Towarzystwo. W ten sposób upamiętniono wkład Lwowa w rozwój społecznego ruchu ekonomistów polskich.

Zgromadzenie odbyło się również w Krakowie 16 lutego 1946 r. Powstał na nim krakowski Oddział Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, który początkowo zakresem swojego działania obejmował poza ziemią krakowską również tereny Śląska, Rzeszowa i Kielc¹¹. Stał się on naturalnym sukcesorem działalności przedwojennego Towarzystwa Ekonomicznego w Krakowie.

Aneks

Przemówienie barona Jana Götza-Okocimskiego wygłoszone 1 marca 1921 roku z okazji założenia Towarzystwa Ekonomicznego w Krakowie*

O co nam idzie? Niedostatek, który został wywołany przez wojnę, a wskutek wtórozędnych przyczyn przedłużył się nadal, pchnął państwo na drogę etatyzmu. Już w czasie wielkiej wojny widzieliśmy, że państwo nie jest w stanie podolać nałożonym na nie zadaniom. Dzisiaj czujemy to jeszcze silniej i dotkliwiej. W coraz szerszych warstwach społeczeństwa panującą staje się opinia, że powrót do zasady wolności gospodarczej będzie wybawieniem.

Imieniem założycieli „Towarzystwa Ekonomicznego” witam Panów serdecznie i dziękuję Panom, żeście na nasze zaproszenie przybyć raczyli. Czynię to z radością, bo dzisiaj możemy stworzyć dzieło doniosłe i dla Ojczyzny naszej pożyteczne.

Idzie więc o to, aby się w społeczeństwie znalazło dosyć odwagi, by to głośno powiedzieć. To zadanie na siebie bierzemy, pragniemy zawołać: rozwiążcie nam ręce, pozwólcie nam rozwinąć energię, a pewniej i prędzej dojdziemy do regeneracji!

„Towarzystwo Ekonomiczne” w statucie przyjęło zasadę wolności gospodarczej. Nie mamy na celu brania udziału w produkcji, za zadanie stawiamy sobie tylko tworzenie i popieranie warunków, które dla tej produkcji są niezbędne. A to jest już bardzo wielki teren działalności.

Chcemy być okiem, które dostrzega bogactwa drzemiące w kraju i ludności. Chcemy być uchem, które chwyta potrzeby ogólne i środki dążące do ich zaspokojenia. Chcemy być mózgiem, który rozważa, krytykuje, wskazuje drogę. Niemniej jednak działalność nasza nie będzie tylko papierowa, dydaktyczna lub agitacyjna. Staraniem naszym będzie, aby wszystko to, co powiemy lub napiszemy, przemieniało się w czyn. Tylko też z tego punktu widzenia podejmować się będziemy zadań, które uważać będziemy za ważne. Nie chcemy być ani szkołą, ani akademią; ambicją naszą będzie stać się centralnym źró-

---

¹¹ W 1947 r. założony został Oddział Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Katowicach, co odpowiednio zmniejszyło zakres terytorialny działalności krakowskiego Oddziału.

* Przytoczone tu przemówienie pochodzi z pracy: *Ku pamięci potomków Jana Götza-Okocimskiego*, Drukarnia Narodowa, Kraków 1929 (drukowane na prawach manuskryptu), przedruk za: A. Kowalski, A. Lityńska, J. Raganiewicz, A. Rybarski, B. Szopa, *op. cit.*, s. 35 i 36.

dłem, z którego każda produkcja musi czerpać, aby nie popaść w zastój, nie uschnąć, nie zmartwieć, nie ulec trudnościom i przeszkodom.

Po tym, co powiedziałem, nie potrzebuję już Panów zapewniać, że Towarzystwo nasze nie jest i nie będzie polityczne. Każdy, kto stanie na gruncie wolności gospodarczej, a w nasze szeregi wnieśli dobrą wiarę i wolę, będzie najmilszym nam kolegą. Ale i drugie chciałbym od razu rozwiać uprzedzenie. Nie jesteśmy i nie będziemy związkiem wielkiego przemysłu i wielkich finansów, nie chcemy w ogóle być stowarzyszeniem zawodowym. Jesteśmy tylko głęboko przekonani, że w narodzie naszym tkwi tyle talentu, tyle zdolności pracy, a w ziemi naszej spoczywa tyle bogactwa, że pozostawić im pole do swobodnego rozwoju, znaczy najprędzej i najskuteczniej te talenty i te bogactwa oddać w służbę narodu.

Za chwilę posłyszycie Panowie projektowany przez nas statut. Nie chcę więc uprzedzać porządku obrad i dlatego obecnie o środkach naszego działania nie będę mówił. Na jedno tylko zwrócę uwagę.

Choćby się nam tylko jedno udało, a mianowicie choćbyśmy tylko potrafili zapobiegać, aby Sejm nie uchwalał szkodliwych lub niemożliwych do wykonania ustaw, a rząd nie wydawał takichże rozporządzeń, to już będziemy mieli wobec państwa wielką zasługę. Przez szkodliwe rozumiem bowiem wszystkie te ustawy i rozporządzenia, które nie pozwalają powstać owym ogniskom produkcji, a istniejące tamują lub osłabiają. Aby jednak to zadanie spełnić, musimy wytworzyć o sobie tę opinię, że rząd naszej Rzeczypospolitej chcemy popierać, a nie zwalczać. Krytyka nasza będzie tylko pozytywna, tylko płodna. Uczynimy wszystko, aby uzyskać zaufanie rozumiejącego znaczenia naszego przedsięwzięcia rządu. Otwierając dzisiejsze zebranie, wyrażam nadzieję, że usiłowania nasze będą miały powodzenie. Grono ludzi, którzy się tu dziś zebraли, to grono ludzi nie tylko z zawodu, lecz i z natury optymistycznie nastrojonych. Nie ma bowiem na świecie człowieka, który by się podejmował jakiegokolwiek produkcji bez wiary, że mu w niej sekundować będzie szczęście. Sądzę, że wszyscy, jak tu jesteśmy, mamy to głębokie przekonanie, że „przed dzielnymi świat stoi otworem!”

Statut Towarzystwa Ekonomicznego w Krakowie uchwalony 1 marca 1921 roku*

§ 1

Nazwa Towarzystwa opiewa: „Towarzystwo Ekonomiczne w Krakowie”, siedzibą jego jest Kraków.

§ 2

Celem Towarzystwa jest:

a) popieranie dążeń do powiększenia wytwórczości narodu, na zasadzie wolności gospodarczej,

---

* Podano za: A. Kowalski, A. Lityńska, J. Raganiewicz, A. Rybarski, B. Szopa, *op. cit.*, s. 37–40.

- b) pielęgnowanie nauki gospodarstwa we wszystkich jej gałęziach i rozpatrywanie zjawisk aktualnych życia ekonomicznego,
- c) ocena projektów ustawodawczych, ustaw i rozporządzeń, dotyczących wszelkich dziedzin gospodarstwa społecznego,
- d) popularyzacja wiadomości ekonomicznych w społeczeństwie.

§ 3

Środkami do osiągnięcia tego celu są:

- a) odczyty, pogadanki i zebrania,
- b) wydawnictwa własne i publikacje, czasopisma,
- c) subwencjonowanie prac i wydawnictw ekonomicznych,
- d) przedkładanie władzom i ciałom reprezentacyjnym opinii, memoriałów i wniosków,
- e) utrzymywanie bibliotek i czytelń,
- f) zjazdy fachowe,
- g) popieranie wszelkich usiłowań w kierunku szybkiej regeneracji gospodarstwa.

§ 4

Towarzystwo składa się z członków zwyczajnych i członków honorowych. Członkiem zwyczajnym może być każdy, kto przyznaje się do zasady, na wstępie w § 2 wyrażonej, zajmuje się teoretycznie lub praktycznie zagadnieniami społeczno-gospodarczymi i kogo przyjmie w poczet członków zwyczajnych Wydział Towarzystwa.

Członkami zwyczajnymi mogą być także osoby prawne.

Członkami honorowymi mogą być osoby szczególnie zasłużone na polu działalności społeczno-gospodarczej.

§ 5

Członkowie zwyczajni obowiązani są współdziałać w pracach Towarzystwa. Wnoszenie sporów partyjno-politycznych do prac Towarzystwa jest wzbronione.

§ 6

Członkowie zwyczajni obowiązani są do uiszczenia jednorazowej wpłaty (wpisowego) w wysokości 20 marek polskich i do płacenia wkładek 20 marek polskich miesięcznie. Zakłady i spółki finansowe, przemysłowe i handlowe, będące członkami zwyczajnymi Towarzystwa płacą wpisowe i wkładki w pięciokrotnej wysokości.

Walne Zgromadzenie może na wniosek Wydziału zwykłą większością głosów wysokość wpisowego i wkładek podwyższać lub obniżać.

§ 7

Członkowie honorowi wolni są od wszelkich opłat na rzecz Towarzystwa.

§ 8

Członkowie zwyczajni mają prawo brania udziału w Walnym Zgromadzeniu, czynienia wniosków, prawo wyboru i obieralności i korzystania z wszelkich urządzeń Towarzy-

stwa; członkowie honorowi mają te same prawa z wyjątkiem prawa głosowania, wyboru i wybieralności, wnioski zaś przedkładać mogą tylko Wydziałowi Towarzystwa. Osoby prawne, będące członkami zwyczajnymi, głosują na Walnych Zgromadzeniach przez zastępców prawnych lub pełnomocników.

§ 9

Prawa członków gasną:

- a) wskutek wystąpienia, zgłoszonego pisemnie do Wydziału w terminie co najmniej 1-miesięcznym przed upływem roku kalendarzowego,
- b) wskutek wykreślenia przez Wydział z powodu niepłacenia wkładek za 6 miesięcy,
- c) wskutek wykluczenia przez Walne Zgromadzenie na wniosek Wydziału.

§ 10

Walne Zgromadzenie zwyczajne ma być zwoływane przez Wydział raz na rok w miesiącu styczniu. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie zwołuje Wydział na podstawie własnej uchwały lub na wniosek pisemny co najmniej 1/5 członków zwyczajnych.

§ 11

Do zakresu działania Walnego Zgromadzenia należy:

- a) załatwianie sprawozdań Wydziału i Komitetu Rewizyjnego,
- b) wybór prezesa, 2 wiceprezesów, 12 członków Wydziału i 3 członków Komitetu Rewizyjnego na przeciąg 1 roku,
- c) mianowanie członków honorowych na wniosek Wydziału,
- d) podwyższanie i obniżanie wpisowego i wkładek,
- e) zmiana statutu i rozwiązanie Towarzystwa,
- f) rozstrzyganie o wnioskach Wydziału i takich wnioskach członków, które co najmniej na 8 dni przed Walnym Zgromadzeniem zgłoszone zostały na piśmie do Wydziału.

§ 12

Uchwały Walnego Zgromadzenia wymagają do swej ważności obecności co najmniej 1/3 członków zwyczajnych i zapadają większością 2/3 głosów. W razie równości głosów rozstrzyga przewodniczący. Wybory odbywają się kartkami.

§ 13

Gdyby Walne Zgromadzenie dla braku wymaganego kompletu odbyć się nie mogło, Wydział zwoła najdalej do 8 dni drugie Walne Zgromadzenie z tym samym porządkiem dziennym, którego uchwały zapadają w sposób ważny bez względu na liczbę obecnych członków.

§ 14

Wydział składa się z 20 osób fizycznych, a mianowicie: z prezesa, 2 wiceprezesów, 12 członków wybranych przez Walne Zgromadzenie i 5 kooptowanych przez Wydział

w miarę potrzeby, na przeciąg jednego roku. Wydział wybiera ze swego grona sekretarza, skarbnika, a w razie potrzeby redaktora wydawnictw, bibliotekarza i gospodarza.

§ 15

Do ważności uchwał Wydziału konieczna jest obecność prezesa lub jednego wiceprezesa i co najmniej 5 członków Wydziału.

Uchwały zapadają bezwzględną większością głosów; przewodniczący głosuje; w razie równości głosów rozstrzyga zdanie, za którym oświadczył się przewodniczący.

§ 16

Wydział zarządza funduszami Towarzystwa i załatwia czynności, niezastrzeżone Walnemu Zgromadzeniu i Komitetowi Rewizyjnemu.

§ 17

W każdej miejscowości, gdzie znajdzie się około 30 członków Towarzystwa, może powstać Koło Towarzystwa, którego organizację oznacza Wydział.

§ 18

Towarzystwo reprezentuje na zewnątrz prezes lub w razie przeszkód jeden z wiceprezesów. Wszelkie pisma i obwieszczenia Towarzystwa podpisuje prezes lub jeden z wiceprezesów i jeden członek Wydziału. Ogłoszenia umieszczane będą w jednym z dzienników krakowskich.

§ 19

Komitet Rewizyjny składa się z 3 członków, nienależących do Wydziału; ma obowiązek badać księgi i kasę Towarzystwa i zdawać z tego sprawę corocznie Walnemu Zgromadzeniu.

§ 20

Spory ze stosunku z Towarzystwem wynikłe rozstrzyga Sąd polubowny, do którego każda strona wybiera po jednym arbitrze, a ci wybierają zwierzchnika. W razie ich niezgody co do zwierzchnika wyznacza go Wydział. Od wyroku Sądu polubownego nie ma odwołania.

§ 21

W razie dobrowolnego rozwiązania Towarzystwa ostatnie Walne Zgromadzenie uchwała sposób użycia majątku Towarzystwa. Gdyby to nie nastąpiło albo w razie przymusowego rozwiązania Towarzystwa, jego majątek przechodzi na Akademię Umiejętności w Krakowie.

Wykaz wydawnictw Towarzystwa Ekonomicznego w Krakowie według tomów

1. Karol D'Englisch, *Aktualne zagadnienia potraktatowe*, Kraków 1921.
2. Tomasz Lulek, *Główne zagadnienia polityki handlowej w Polsce*, Kraków 1922.
3. Władysław Leopold Jaworski, *Z zagadnień polityki światowej*, Kraków 1921.
4. *Ankieta w sprawie położenia gospodarczego i finansowego przeprowadzona przez „Towarzystwo Ekonomiczne w Krakowie” od 19. września do 10. października 1921 roku*, Kraków 1922.
5. Jan Kanty Steczkowski, *O naprawie skarbu Rzeczypospolitej. Referat Jana Steczkowskiego wygłoszony w Towarzystwie Ekonomicznym w Krakowie dnia 5 stycznia 1923 r.*, Kraków 1923.
6. Fryderyk Zoll, *O konwencji berneńskiej. Referat Prof. Zolla wygłoszony w Towarzystwie Ekonomicznym w Krakowie dnia 5 maja 1922 r.*, Kraków 1923.
7. *Memorjal w sprawie położenia finansowego*, Kraków 1923.
8. Ferdynand Zweig, *Złoty polski*, Kraków 1923.
9. Adam Krzyżanowski, *Naprawa skarbu i waluty w Austrii w latach 1922 i 1923*, Kraków 1923.
10. Alfred Gałuszka, *Uwagi o programie oszczędności w wydatkach państwowych*, Kraków 1923.
11. Fryderyk Zoll, *Projekt ustawy o waloryzacji należności pieniężnych opartych na tytułach prywatno-prawnych*, Kraków 1923.
12. Konstanty Srokowski, *Sprawa narodowościowa na kresach wschodnich*, Kraków 1924.
13. Kazimierz Gehring, Aleksander Skrypczeńko, *Naukowa organizacja pracy*, Kraków 1925.
14. Tomasz Lulek, *Waloryzacja bilansów*, Kraków 1925.
15. Ferdynand Zweig, *Polityka kredytowa Banku Polskiego*, Kraków 1925.
16. Ferdynand Zweig, *Bilans handlowy w dobie stabilizacji*, Kraków 1925.
17. Stefan Schmidt, *Rolnictwo a obecna sytuacja gospodarcza (odczyt wygłoszony w Klubie Społecznym w Krakowie, dnia 15 października 1925 r.)*, Kraków 1925.
18. Waław Konderski, *Ekspansja zagraniczna kapitału pieniężnego Stanów Zjednoczonych Ameryki Półn.*, Kraków 1926.
19. Waław Konderski, *Rynek pieniężny Anglii po strajku a nasze potrzeby*, Kraków 1927.
20. Władysław Stefan Kępiński, *Komasacja jako podstawa naprawy ustroju rolnego*, Kraków 1927.
21. Adam Krzyżanowski, *Dwa programy finansowe (jesień 1925 i wiosna 1927)*, Kraków 1927.
22. Jan Zieleniewski, *Na drodze do racjonalizacji naszego gospodarstwa. Komisja ankietowa badania warunków i kosztów produkcji oraz wymiany*, Kraków 1927.
23. Waław Konderski, *Konjunktury światowe a nasza polityka gospodarcza (mowa, wygłoszona na inauguracyjnym zebraniu bielskiego Oddz. Towarzystwa Ekonomicznego w Krakowie w dniu 24-go stycznia 1927 roku)*, Kraków 1927.

24. Stanisław Rybicki, *Stan i potrzeby kolejnictwa w Polsce*, Kraków 1927.
25. Władysław Zawadzki, *Polska polityka socjalna a gospodarstwo społeczne*, Kraków 1927.
26. Waław Alfred Zbyszewski, *Polityka Komitetu Finansowego Ligi Narodów*, Kraków 1927.
27. Witold Krzyżanowski, *Terytorjalne rozmieszczenie przemysłu*, Kraków 1927.
28. Aleksander Kobyłański, *Oświelenia do programu gospodarczego i zmiany ustroju rolnego w Polsce*, Kraków 1927.
29. Waław Konderski, *Istota i granice gospodarcze ubezpieczeń społecznych*, Kraków 1928.
30. Gustav Cassel, *Główne problemy nowego układu międzynarodowych stosunków pieniężnych. Odczyt wygłoszony na zebraniu Towarzystwa Ekonomicznego w Krakowie dnia 5 grudnia 1927*, Kraków 1928.
31. Stefan Schmidt, *Stan i kierunki rozwoju rolnictwa w Polsce*, Kraków 1928.
32. Waław Konderski, *Problem sfinansowania reformy rolnej*, Warszawa 1928.
33. Stanisław Wyrobisz, *Etatyzm czy liberalizm? Na marginesie ankiety rządu o kosztach produkcji w Polsce*, Kraków 1929.
34. Jan Zieleniewski, *Koncentracja produkcji*, Warszawa 1929.
35. Adam Heydel, *Gospodarcze granice liberalizmu i etatyzmu*, Kraków 1929.
36. Stefan Schmidt, *Badanie cen i konjunktur w rolnictwie amerykańskim*, Kraków 1929.
37. Jan Zieleniewski, *O reorganizację ubezpieczeń społecznych*, Kraków 1929.
38. Aleksander Laczysław, *Zdobycz robotnicza. Z zagadnień polityki budowlanej*, Kraków 1929.
39. Adam Heydel, *Refleksje o wystawie poznańskiej*, Kraków 1929.
40. Ferdynand Tilles, *Zbiorowa oszczędność budowlana i projekt budowlany*, Kraków 1930.
41. Ferdynand Zweig, *Finansowanie konsumpcji*, Kraków 1930.
42. Stefan Schmidt, *Kryzys rolny*, Kraków 1930.
43. Waław Konderski, *Zagadnienia polityki kredytowej ze stanowiska meljoracji bilansu handlowego. Referat opracowany dla Komisji Badania Obrotu Towarowego z Zagranicą*, Warszawa 1930.
44. Juliusz Twardowski, *O traktacie handlowym polsko-niemieckim. Odczyt wygłoszony na Walnem Zgromadzeniu Towarzystwa Ekonomicznego w Krakowie, dnia 1 kwietnia 1930 roku*, Warszawa 1930.
45. Kazimierz Gehring, *Amerykańska administracja przedsiębiorstw przemysłowych. Geneza. Podstawy stosowania w Polsce*, Kraków 1930.
46. Jan Zieleniewski, *„Koszty własne”. Uwagi o niektórych zagadnieniach związanych z kalkulacją przemysłową*, Warszawa 1931.
47. Adam Heydel, Tomasz Lulek, Stefan Schmidt, Stanisław Wyrobisz, Ferdynand Zweig, *Etatyzm w Polsce*, Kraków 1932.
48. *1921–1931. Dziesięciolecie Towarzystwa Ekonomicznego w Krakowie. Sprawozdanie przedłożone Walnemu Zgromadzeniu Tow. Ekonomicznego, zwołanemu na dzień 7-go marca 1931 roku*, Kraków 1931.

49. Ferdynand Zweig, *Cztery systemy ekonomji. Uniwersalizm – nacjonalizm – liberalizm – socjalizm*, Kraków 1932.
50. Rudolf Frommer, *O poprawie rentowności gospodarstw leśnych*, Kraków 1932.
51. Stanisław Lauterbach, *Finansowanie przez skarb życia prywatno-gospodarczego*, Kraków 1932.
52. Stefan Żurowski, *Finanse Francji w latach 1913–1928*, Kraków 1932.
53. A. Weiss, *Waluta indeksowa*, Kraków 1932.
54. Maksymilian Józef Ziomek, *Czem grozi Europie handel zagraniczny Z.S.R.R.?*, Kraków 1932.
55. Zdzisław Grabski, *Polityka handlowa Polskiego Monopolu Tytoniowego*, Kraków 1932.
56. Ludwik Starowieyski, *Europa na rozdrożu*, Kraków 1932.
57. Adam Krzyżanowski, *Demograficzne oblicze kryzysu*, Kraków 1932.
58. Władysław Malinowski, *Stabilizacja waluty w Polsce w latach 1924 i 1927 w świetle literatury*, Kraków 1933.
59. Ferdynand Zweig, *O programach walki z kryzysem*, Kraków 1933.
60. Karol Wójcik, *Blaski i nędze piatiletki*, Kraków 1933.
61. Michał A. Heilperin, *Depresja i rekonstrukcja*, Kraków 1933.
62. Maksymilian Józef Ziomek, *Czytelnictwo powieści w Polsce w świetle cyfr*, Kraków 1933.
63. Stanley Philipson, *Francja – Niemcy – Polska. Program gospodarczo-polityczny*, Kraków 1933.
64. Stefan Schmidt, Stefan Mandecki, *Produkcja trzody w świetle badań konjunkturalnych (Badania nad kształtowaniem się podaży i cen trzody)*, Kraków 1933.
65. Tadeusz Spitzer, *Gdynia i jej znaczenie dla gospodarstwa Polski*, Kraków 1933.
66. Maria Ferber, *Piekarstwo w Krakowie*, Kraków 1934.
67. Tadeusz Grodyński, *Dziwactwa podatkowe*, Kraków 1934.
68. Michał A. Heilperin, *Projekty rekonstrukcji gospodarczej*, Kraków 1934.
69. Władysław Malinowski, *Teoria ilościowa pieniądza w polskiej literaturze ekonomicznej (1918–1932)*, Kraków 1934.
70. Imre Ferenczi, *Trudności demograficzne międzynarodowej polityki społecznej*, Kraków 1934.
71. Janina Rynngmanowa, *Dobrowolna służba pracy w Niemczech jako eksperyment społeczny*, Kraków 1934.
72. Ludwik Berger, *Polski eksport metalowy i projekt jego usprawnienia*, Kraków 1934.
73. Henryk Mianowski, Ludwik Berger, *Len w polskiej strukturze gospodarczej*, Kraków 1934.
74. Jadwiga Marszewska-Ziemięcka, *Historja rozwoju rolnictwa Wielkiej Brytanji i jego kryzys dzisiejszy*, Kraków 1934.
75. Irving Fisher, *Teoria deflacji długów w wielkich kryzysach*, Kraków 1934.
76. Leon Dattner, *Sejsachteja (oddłużenie) w świetle prawa własności*, Kraków 1934.
77. Henri Hauser, *Polityka ekonomiczna dnia dzisiejszego i jej niebezpieczeństwo dla pokoju (odczyt wygłoszony w Tow. Ekonomicznem w marcu 1934 r.)*, Kraków 1934.
78. Henryk Mianowski, Ludwik Berger, *Izby przemysłowo-handlowe wobec etatyzmu*, Kraków 1934.

79. Tadeusz Grodyński, *Budżety Francji i Niemiec w dobie kryzysu*, Kraków 1935.
80. Ferdynand Zweig, *Ekonomja a technika*, Kraków 1935.
81. Stanisław Lauterbach, *Gospodarka planowa w Polsce*, Kraków 1935.
82. Adam Krzyżanowski, *Moralność współczesna*, Kraków 1935.
83. Adam Heydel, *Teorja dochodu społecznego*, Kraków 1935.
84. Julian Dunajewski, *Wykład ekonomji politycznej*, Kraków 1935.
85. Adam Krzyżanowski, *Dolar i złoty oraz inne pisma pomniejsze i przemówienia 1931–1935*, Kraków 1936.
86. *Memorjał w sprawie działalności przedsiębiorstw państwowych*, Kraków 1936.
87. Janusz Libicki, *Granice opodatkowania*, Kraków 1936.
88. Maria Ferber, *Przyczyny kryzysu rolnego*, Kraków 1936.
89. Maksymilian Józef Ziomek, *Studia metodologiczne nad statystyką literackiej konsumpcji*, Kraków 1936.
90. Stefan Schmidt, *Rewolucja agrarna w Niemczech a reforma rolna w Polsce*, Kraków 1937.
91. Ludwik Berger, *Spekulacyjna i koniunkturalna zwyżka cen*, Kraków 1937.
92. Lionel Robbins, *Wielkie przesilenie gospodarcze*, Kraków 1937.
93. Ferdynand Zweig, *Liberalizm polskiej myśli ekonomicznej*, Kraków 1937.
94. Ferdynand Zweig, *Adam Krzyżanowski*, Kraków 1937.
95. Jan Wątecki, *Sztynne place źródłem bezrobocia*, Kraków 1938.
96. Władysław Zawadzki, *Manipulowanie pieniądzem jako narzędzie polityki gospodarczej (odczyt wygłoszony na posiedzeniu Towarzystwa Ekonomicznego w Krakowie 18 maja 1938 roku)*, Kraków 1938.
97. Fernando Emygdio da Silva, *Odrodzenie finansowe Portugalii. Odczyt wygłoszony w Uniwersytecie Józefa Piłsudskiego 11 grudnia 1937 r.*, Kraków 1938.
98. Adam Krzyżanowski, *Źródła i symptomy wzbogacenia się nowoczesnych społeczeństw. Sześć odczytów, nadanych z Krakowa na wszystkie rozgłoszenie Polskiego Radia w lutym i w marcu 1938 roku*, Kraków 1938.
99. Adolf Nattel, *Nauka o słusznej cenie (iustum pretium) u św. Tomasza z Akwinu*, Kraków 1938.
100. Mieczysław Pruszyński, *Z zagadnień przemysłu węglowego*, Kraków 1939.
101. Stefan Muczkowski, *Specjalizacja czynności zawodowych kupca*, Kraków 1939.
102. Eugeniusz Garbacik, *Gospodarczo-prawne podstawy spółdzielczości duńskiej. Odczyt wygłoszony w krakowskim Towarzystwie Ekonomicznym*, Kraków 1939.
103. Jerzy Massalski, *Zarys polityki otwartego rynku banków centralnych*, Warszawa 1939.

Literatura

- Kowalski A., Lityńska A., Raganiewicz J., Rybarski A., Szopa B., *Zarys historii zorganizowanego ruchu ekonomistów w Krakowie: 1867–1993*, PTE, Kraków 1993.
- Lis S., *Historia Towarzystwa Ekonomicznego w Krakowie w latach 1921–1996 [w:] Funkcjonowanie gospodarki samorządowej w okresie przemian ustrojowych. Materiały konferencyjne*, red. K. Górka, PTE, Kraków 1996.

- Lityńska A., *Polska myśl ekonomiczna okresu międzywojennego*, Wydawnictwo AE w Krakowie, Kraków 1998.
- Lityńska A., *Szkola Krakowska (1921–1939)*, Zeszyty Naukowe AE w Krakowie, Seria specjalna: Monografie, nr 59, Kraków 1983.
- Muszyński A., *Krótki zarys historii społecznego ruchu ekonomistów i Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego [w:] 40 lat Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego na Ziemi Lubuskiej*, PTE, Zielona Góra 1999.
- Pollok A., *Powstanie i rozwój Towarzystwa Ekonomicznego w Krakowie*, Zeszyty Naukowe PTE, nr 4, Kraków 2006.
- Pollok A., *Zarys historii społecznego ruchu ekonomicznego na ziemi krakowskiej [w:] Gospodarka Polski na przełomie wieków. Księga jubileuszowa dla uczczenia 80. rocznicy powstania Towarzystwa Ekonomicznego w Krakowie*, red. Z. Dach, PTE, Kraków 2002.
- Skodlarski J., *Zarys historii gospodarczej Polski*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa–Łódź 2000.
- Stankiewicz W., *Historia myśli ekonomicznej*, PWE, Warszawa 1998.

From the History of the Economic Society in Krakow (1921–1939)

Nearly three years after Poland regained independence in 1918, on 1 March 1921, a group of influential people from Krakow established the Economic Society in Krakow. Since the very beginning of its existence, the Society's activities had been dedicated to its major objective – the economic recovery of the reborn Polish state. The Society carried out a wide range of activities including research work, lectures, journalism and publishing focused on raising funds for solving Poland's major economic problems. The Society addressed the issues of vital importance to the Government, proposing new legislation, or submitting memoranda. For the entire period of its operations, the Society adhered to the principle of economic liberalism, which resulted from close interpersonal relationships with the so called Krakow school, representing Jagiellonian University scientists holding liberal or neo-liberal views. The outbreak of World War II in 1939 interrupted the 18-year period of the Society's extremely active operations. After the end of the war, however, the Society was not re-established. A congress of the founders of the Polish Economic Society was held in Lodz on 1 and 2 December 1945; the participants decided to replace the existing economists' regional societies with a national organization and local branches based in major academic centres (including Krakow).

Artur Pollok – doktor, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Wydział Finansów, Katedra Ekonomii.

Zainteresowania naukowo-badawcze: mikroekonomia, ekonomika gospodarstw domowych, procesy konsumpcji i oszczędzania, społeczne aspekty gospodarowania, religia a ekonomia, kwestie ekonomiczne w katolickiej nauce społecznej.

e-mail: artur.pollok@uek.krakow.pl